1 LİRA

1977 MART 5

GÖZLEM

gerçeklere

Burjuva eğitim yöntemleri ister "yeni", ister "eski" olsun hepsi aynı hedefe yöneliyorlar. Çocukta insiyatifi, özgürce davranabilmeyi, yaratıcılığı, güveni, cüreti, geliştirmiyor tam tersine baltalıyorlar, kötülüyorlar. Çocuğa yaşadığı çevreyi ve dünyayı değiştirmeyi öğretmiyorlar.

sevgili okurlar,

Beşinci sayıya ulaşan Gerçeklere GÖZLEM'e gün geçtikçe artan ilginiz bizleri sevindiriyor. İlk sayımızda sizlere okur-yayıncı ilişkisinin verimli bir şekilde kurulabilmesi için çıktığımızı ve sizlerin desteğine güvendiğimizi belirtmiştik. Sizlerden gelen çeşitli önerilerle dolu mektuplar, bu amacın giderek gerçekleştiğini müjdeliyor. Pek çok okurumuz dergi sayfalarını artırmamızı ve satışa çıkarmamızı öneriyor. Dergiyi daha doygun bir duruma getirmek elbette amacımız. Ancak bu aşamaya geçmeden önce derginin çıkışından bu yana amaçladığı işlevleri tam olarak yerine getirmesini sağlamayı istiyoruz. Bunun için de sizlerden derginin içeriğine katkıda bulunacak yazı ve eleştirilerinizi bekliyoruz. Dergide eksik bulduğunuz ya da üzerinde durulmasını dilediğiniz konular hakkındaki önerilerinizin ya da yazılarınızın ortaya koymaya çalıştığımız ürünün daha sağlıklı olmasını sağlayacağına inanıyoruz.

Sizlerden gelen mektuplardaki övgü dolu sözler bizleri yüreklendiriyor ve güç veriyor. Ancak bizleri bölücülük yapmakla suçlayan mektupların yanı sıra özellikle Şabanözü'den gönderilen ve altına imza bile konamayan hakaretlerle dolu mektuplar bunun dışında. Bu sövgü dolu mektuplar da bir bakıma doğru yolda olduğumuzu gösteren birer örnek oluyor.

Gelecek sayılar için iki yeni girişimimiz var. Bunlardan birincisi çocuk kitaplarıyla ilgili eleştiri köşesi. Bu köşede ülkemizde yayınlanan çocuk kitapları ve dergileriyle ilgili eleştirel yazılar yer alacak. Bu bölüm için özellikle öğretmenlerin de katkısını bekliyoruz. Öğrenciler tarafından çok beğenilen ya da sevilmeyen kitapların neler olduğu, çeşitli kitaplara karşı çocukların tepkilerine ilişkin yazı ve haberler bu köşedeki yazıların elden geldiğince gerçeklikten hareket etmesini sağlayacak. Hele bazı kitaplar hakkında doğrudan doğruya çocuklar tarafından kaleme alınacak eleştirilerin gönderilmesi sağlanırsa çocuk kitaplarıyla ilgili eleştirilerin yer aldığı bu köşe daha da işlevsel olacak.

İkinci olarak çocuk kitaplarının ve dergilerinin bugüne kadarki gelişimiyle ilgili çalışmalar yayınlayacağız. Bu yazılarda çocuk edebiyatı tarihinin nicel ve nitel gelişimi ele alınacak. Bu konudaki çalışmalarımız geliştikçe yayınlamayı sürdüreceğiz.

İyi günler dileğiyle
Gerçeklere GÖZLEM

KİTAP KULÜBÜ

Özellikle Anadolu'da, kitapçı bulunmayan pek çok yerdeki okuyucularımızın kitap edinebilmesi amacıyla kurduğumuz Kitap Kulübü listesindeki kitaplardan edinmek isteyenlere 100 lirayı aşan istekleri % 25 indirimle gönderilir. Posta ücreti Kitap Kulübüne aittir.

BİLİM DİZİSİ

EKONOMİ POLİTİK EL KİTABI
Pierre Salama Jacques Valier
15 Lira

SOSYAL SINIFLAR
Muzaffer Sencer / 30 Lira

AZGELİŞMİŞLİK SÜRECİNDE TÜRKİYE / Stefanos Yerasimos
Cilt I: Bizanstan Tanzimata 40 Lira / Cilt II: Tanzimattan 1. Dünya Savaşına 40 Lira / Cilt III: 1. Dünya Savaşından 1971'e 50 Lira

AZGELİŞMİŞLİK VE EMPERYALİZM / Derleyen: Atillâ Aksoy / 15 Lira

ALMAN EMPERYALİZMİNİN TÜRKİYE'YE GİRİŞİ
Lothar Rathmann / 15 Lira

1908 İŞÇİ HAREKETLERİ / YARI MÜSTEMLEKE OLUŞ TARİHİ
Hüseyin Avni Şanda / 20 Lira

İŞÇİ HAREKETLERİ SORUNLARI DİZİSİ

AVRUPA İŞÇİ HAREKETLERİ TARİHİ
Wolfgang Abendroth / 15 Lira

İNGİLTERE'DE EMEKÇİ SINIFLARIN DURUMU
Friedrich Engels / 30 Lira

TÜRKİYE'DE GREV HAKKI VE GREVLER
Kemal Sülker / 20 Lira

TÜRKİYE İŞÇİ SINIFI 1976 YILLIĞI
Hazırlayanlar: Sevgi / Abdullah Özkan
50 Lira

TARİHİN TANIKLARI DİZİSİ

HATIRLADIKLARIM
Zekeriya Sertel / 30 Lira

EĞİTİM SORUNLARI DİZİSİ

BARBİANA ÖĞRENCİLERİNDEN MEKTUP
3. Baskı / 12.50 Lira

AYDINLIĞA DOĞRU
Gerçekçi bir eğitim denemesi
Mario Lodi (2. Baskı) / 15 Lira

EĞİTİM ÜRETİM İÇİNDİR
Harun Karadeniz
(4. Baskı) / 10 Lira

DÜZENE UYGUN KAFALAR NASIL OLUŞTURULUR?
E. A. Rauter / 15 Lira

«GÖZLEM ÇOCUK» ASAMA DİZİSİ

HİROŞİMA ÇOCUKLARI
Arata Osada / 10 Lira

DAVULCULAR
Reiner Zimnik / 10 Lira

BİR İNSAN DOĞUYOR
Maksim Gorki / 10 Lira

MUTSUZ BİR HAFTA
Janusz Korczak / 10 Lira

BİR ŞEFTALİ BİN ŞEFTALİ
Samet Behrengi / 10 Lira

KÜÇÜK KARABALIK
Samet Behrengi / 10 Lira

GÜL SAĞANAĞI
Çocuklar için şiirler
İsmail Uyaroğlu / 7,5 Lira

KARANLIĞI YİYEN KEÇİ
Fazıl İskender / 10 Lira

YARININ BÜYÜKLERİNE ŞİİRLER
Bertolt Brecht / 10 Lira

YEŞİL KÖPEK
Stanislav Stratiev / 10 Lira

YAŞAMAYA DAİR
Nâzım Hikmet / 10 Lira

HAYDUT OĞLU HAYDUT
Karel Çapek / 10 Lira

ALBALON İLE MORBALON
Ümit Denizer / 10 Lira

BİSKAY KÖRFEZİ KAPTANLARI
Stanislav Stratiev / 10 Lira

DON CAMALE'YE ZEYTİN YOK
Gunther Feustel / 15 Lira

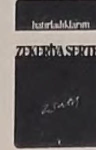
UÇURTMAM SAVAŞTAN KORKMAZ
Vietnam Çocukları / 10 Lira

SANSÜR
Tan Oral / 10 Lira

Sahibi: Marianna Hristidis / Yazı İşleri Müdürü: Abdullah Özkan / Teknik Sekreter: Deniz Oral / Yönetim Yeri: GÖZLEM YAYINLARI Başmusahip Sok. Tan Ap. No: 10 D. 6 Cağaloğlu/İST. / Yazışma Adresi: P.K. 966 Karaköy/İSTANBUL / Dizgi: Murat Matbaacılık Koll. Şti. / Film: Tab Grafik / Baskı: GÖZLEM BASIMEVİ / Abone Koşulları: 1 senelik 5.— TL.

YENİ BİR DİZİ YENİ BİR KİTAP

TARİHİN TANIKLARI

Bir döneme tanıklık etmiş kişilerin anılarının tarihsel araştırmalarda olayların gelişim koşullarını sergilemesi açısından büyük önemi olduğu bir gerçektir. Çeşitli tarihi olaylarda önemli rol oynamış kişilerin kendi yazdıkları ya da yazdırdıkları anılarda çoğunlukla kişisel yanılmalar, duygusal değerlendirmelerin ortaya çıkardığı yanlışlar olabilmesine rağmen pek çok olayın gerçek boyutları bu tür anılardaki satırlar arasındaki sözlerle doğrulanmaktadır.

Herhangi bir dönemin olaylarını yaşayan ya da tanık olan kişilerce yazılan «Hatırat»ların, tarihi günlük yaşantı içindeki boyutlarıyla da sergilemesi ve bir roman tadıyla olayların kavranmasına yardımcı olması açısından da özel bir yeri vardır.

Bu gerçeklikten hareket eden GÖZLEM YAYINLARI bir dönemin önemli olaylarını yaşayan kişilerin anılarını «TARİHİN TANIKLARI» Dizisi başlığı altında yayımlamaya başlamıştır.

Bu dizide özellikle yakın tarihimizde, toplumsal hayatımızda etkisi olmuş kişilerin anılarını yayımlamak amacındayız. Bu tür anıların büyük bölümü eski harflerle yayımlanmış, yeni harflerle yayımlananlar ise özel kişiler tarafından az sayıda basıldığı için geniş kitlelere ulaşamamışlardır. Bu anılardaki ikinci önemli bir sorun dilin oldukça eski olması yüzünden yeni kuşaklarca anlaşılamamasıdır. Bu nedenle bazı anıları dilini sadeleştirerek, eski harflerle basılanları günümüz türkçesine çevirerek ya da kitapta geçen kişiler ve önemli olaylarla ilgili kısa açıklamalar ekleyerek yayımlamak gerekiyor.

Bunlardan başka bazı önemli kişilerin anıları ise şu ya da bu nedenle bugüne dek yayımlanmamıştır. Bu tür anıları ve çoğunlukla eski yazı olarak gazete sayfalarında kalanları da elden geldiğince toparlayıp yayımlamayı amaçlıyoruz.

Dizinin ilk kitabı olarak çıkan Zekeriya Sertel'in **«Hatırladıklarım»** isimli kitabının yayımlanması ise güzel bir rastlantıyla 25 yıllık hasreti sona eren Sertel'in yurda dönmesiyle aynı günlere denk düşmüştür.

Demokrasi mücadelesinin öncülerinden olan gazeteci yazar Zekeriya Sertel'in yakın tarihimizin en önemli olaylarını akıcı bir üslupla sergilediği bu kitabı son 50 yılımızın bir özetidir.

Elli yıllık gazetecilik hayatımda memleketin gelişmesini bir seyirci gibi değil, içinde yaşayan bir insan olarak izledim. Türkiye'nin yarı-sömürge, geri bir memleket olmaktan kurtulup bağımsız bir devlet olarak gelişmesi sırasında geçirdiği sancıları birlikte yaşadım. Onun için elli yıllık hatıralarım biraz da Türkiye'nin tarihi sayılır. Fakat şunu belirtmek isterim ki, ben bir tarih kitabı yazmıyorum, bir gazeteci olarak memleketin hayatına karışan kendi hayatımı ve görüp işittiklerimi yazmakla yetiniyorum. Bu kitap daha çok bir biyografidir. Fakat bir gazetecinin hayatını, memleketin hayatından ayırmak mümkün olamayacağı için, burada aynı zamanda memleketin tarihini ve insanlarını bulacaksınız. Bu sayede memleketin siyaset, fikir ve sanat hayatında rol oynamış birçok kimseleri tanıyacaksınız.

Z. Sertel

CHOULGUINE: okul ve devlet

Günümüzde hâlâ okul sorununu okul ve devlet ilişkisi çerçevesi içinde ele almayı kesinlikle reddeden eğitimci grupları vardır. Bunlara göre: devlet, eğitime karışma gücüne ve hakkına sahip değildir ve de ayrıca eğitim onun görevi değildir. Çocukların kişiliklerine müdahale etmek ve herhangi bir yöntemle şekillendirmeye girişmek bir şiddet hareketidir, buna da kimsenin hakkı yoktur. Bunlara bakacak olursanız, çocuk kendine özgü «normal» ve «doğal» biçimleriyle gelişip büyümeli! Hedeflerini kendi seçmeli ve hedefe ulaşmak için de yollarını kendi bulmalıdır! «Eğer eğitimi belli başlı bazı hedeflere göre uygularsanız, eğer çocuğu şu ya da bu yöne doğru yöneltirseniz, çocuğa zarar vermiş olursunuz». Bu tür düşünceleri destekleyenler, burjuva toplumuyla bu düşünceler arasındaki çelişkiyi ve zıtlığı görmüyor ve kavramıyorlar. İleri sürdükleri görüşlerden hiç biri burjuva toplumunda geçerli olamaz. Çocuğu eğiten çevredir, hayatın akışıdır, gelenekler - göreneklerdir, çevrenin işleyişine egemen olan kavrayışlardır. Bütün bunlardan da bir çırpıda kaçmak ve kurtulmak olanaksızdır. Çocuk en küçük yaştan beri «benim» «senin» sözlerini duyar ve öğrenir; gözünü dünyaya açtığı gün çevredeki eşitsizlikleri görür; ticaretin nasıl yapıldığını izler, oyunlarında yeniden canlandırır, «satar» ve «satın alır»; egemen güçlerin temsilcilerini tanır, hırsız - polis, asker ya da jandarmayı oynar; yürüyüş ve gösterilerin nasıl şiddetle bastırıldıklarına tanık olur, devrimcilerin hapiste olduğunu bilir. Demek ki çocuk, gün ışığını gördüğü andan itibaren içinde yaşadığı çevre (dar ve geniş anlamda) tarafından yetiştirilmeye ve eğitilmeye başlanır. Çevre değer yargılarını oluşturur, önceden belirlenmiş bir ideolojiyi günbegün çocuğa işler. Dolayısıyla çevre etkisinden kurtulunabileceğini, çocuğun «istenilen» kalıplardan korunabileceğini söylemek gevezelik etmekten öteye gitmez.

CHOULGUINE: Kültür ve eğitim alanında son derece önemli çalışmaları olan Sovyet teorisyeni. Okulun sadece içerik olarak değil, burjuva toplum yapısının bir kurumu olarak da ele alınıp eleştirilmesi sorunu üzerinde durmuştur.

OKUL DEVLETE BAĞIMLIDIR

Issız bir ada bulup çocuğu orada yetiştirmek oldukça zor bir iştir! Eğer toplum içinde yaşamaya devam ediyorsak çevrenin de çocuğu her geçen gün biraz daha etkileyeceğini, bunun da toplum içinde yaşamanın kaçınılmaz bir sonucu olduğunu kabul etmemiz gerekir. Ayrıca madem ki içinde yaşadığımız toplumun ideolojisi her şeye egemendir ve de devletin her bir kurumu bu ideolojinin emirlerini yerine getirmekten başka işe yaramamaktadır, çocuğun da egemen sınıfların tasvip edip hoş karşılayacağı bir doğrultuda eğitileceğini bir kez olsun unutmamak gerekir. Çocuğun bu eğitim ve şartlanmaların dışında kalması olanaksızdır. Ama bütün bunlara karşı mücadele olanağını elde edebilir. Çevrenin ideolojik etkilemesine karşı çetin bir mücadele verildiği bir gerçektir. Ama bu etkilerin dışında kalınabileceği bir hayaldir.

İşte bu yüzden de, okulun devlet mekanizmasından bağımsız olabileceğini, eğitimcinin hedeflerini kendisinin seçebileceğini söyleyenlerin kesinlikle yanıldıklarını söyleyebiliriz. Bu tür düşünceleri destekleyenler ya yalancı ya da hayalcidirler. Üstelik hayallerinin her geçen gün gerçek tarafından nasıl yalanlandığını görmeyecek kadar aşırı hayalcidirler. Bu insanlar etraflarında olup bitenleri görmeyi reddediyorlar. Hayalleri düzen için zararsız olduğu sürece kıllarına bile dokunulmuyor. Ama hedefleri egemen sınıfların çıkarlarına ters düşmeye görsün hemen toplumdan ihraç edilirler; hapse atılırlar... Böylece devlet, okulun «tek ve mutlak hâkimi» olduğunu ve eğitimcinin ses etmeden uygulamak zorunda olduğu programların ve en genel anlamda eğitim hedeflerinin düzenleyicisi olduğunu apaçık ortaya koyar. Bu gerçeği, artık egemen güçler de açık açık ifade etmektedirler. Örneğin Coolidge (1) şöyle demektedir: «Eğitim zorunlu olarak düzenin hizmetinde olmalıdır. ... Kurumlarımız son derece şiddetli tenkitlere maruz kalmakta ve akıl almaz sataşmalara hedef olmaktadır. Kurumlarımızın karakterleri anlaşılmadıkça, kaynakları iyice tetkik edilmedikçe, ayrıca taşıdıkları mana ve ehemmiyete değer verilmedikçe halk kolaylıkla, ön yargıları kendi şahsi çıkarları için sömürebilen bencil ajitatörlerin kurbanı olacaktır.»

Demek ki bu durumda okul bu «bencil ajitatör»lere karşı mücadele etmekle görevlendiriliyor. «Kesin ve açık bir ifadeyle şunu ilân etmek gerekir; Amerika devrimini yapmıştır ve devlet gücü tamamıyle halkın elindedir.» Artık bu sözlerden sonra eğitimcinin kimlerle mücadele etmesi gerekeceği apaçık görülmektedir: gelecek olan devrime inanan herkesle. İşte Coolidge'nin emri budur.

Fakat bu emir ve görüş hiç de yeni sayılmaz. Daha 1889'da Guillaume II (2) de aynı şeyleri söylüyordu. Guillaume II, 1 Mayıs 1889 tarihli buyruğunda şöyle demekteydi: «Uzun süreden beri, komünist ve sosyalist düşüncelerin yayılmasını engellemekte okulu kullanmamız gerektiği fikrindeyim.

Okul, her şeyden önce çocukları Tanrı korkusu ve vatanperverlik duygularıyla besleyerek, toplumsal ve siyasal konularda sıhhatli bir kavrayışın temellerini yerleştirmelidir. Bununla birlikte itiraf etmeliyim ki, yalan yanlış, hatalı sosyalist düşüncelerin kendilerine has bir gayret ve inatla yaygınlaştığı bir dönemde, okul hakikatı ve neyin hakikat ve neyin yalan olacağını ortaya çıkaracak çabalarda faydalı olmak için en büyük gayretini göstermelidir. Okul, daha en genç yaştan çocuklara sosyalist düşüncenin sadece Tanrı buyruklarına ve hıristiyan ahlâkına ters düşmekle kalmayıp aynı anda pratik olarak uygu-

lanması imkânsız olduğundan hem fert hem de toplum için zararlı olduğu kanaatini uyandırmalıdır.» O tarihten bu yana egemen güçlerin okul politikasında değişen nedir? Bugün de ilerici eğitimcilere aynı suçlamaları yöneltmiyorlar mı? Şunu da ekleyelim ki, devletin bu faaliyeti eğitim sisteminin resmî temsilcileri tarafından olağan karşılanmaktadır. «Devlet uzun yıllardan beri çocuğu şekillendirme ve eğitimdeki hak ve istidadını ispat etmiş bulunmaktadır.» «İlkokul her zaman Devlet'e aittir.» Okul «Devletin meselesidir ve devletin meselesi kalacaktır.» Tabii ki devletin, okulun temel görev ve hedeflerini belirlemekle yetindiğini, başka hiç bir şeye de karışmadığını sanmak da yanlış olacaktır. İlköğretimin düzenlenmesi, tüm ders programlarının oluşturulması, eğitimde kullanılacak yöntemlerin saptanması, okulun fiili işleyişi, öğretmenlerin yetiştirilmesi ve seçilmesi gibi görevler devletin denetimi altında yerine getirilmekte ve bunların tümü hedefe ulaştıracak mekanizmanın parçalarını oluşturmaktadır.

«TEK» OKUL VE YENİLEŞTİRİLMİŞ OKUL ALDATMACASI

Burjuva toplumunda herkese «aynı» eğitimi veren ve herkese eşit şekilde «açık» olan okul hiç bir zaman gerçekleştirilmemiştir. Bu toplumda çeşitli toplumsal sınıfların çocukları için

çeşitli, birbirinden alabildiğine farklı okullar vardır. Amaçları değişik olduğu gibi öğrettikleri de değişiktir bu birbirlerinden ayrı okulların.

«Yeni» okullardan, ya da başka bir deyişle «modern» eğitim uygulayan bazı eğitim kurumlarından, okullardan söz edildiğini sık sık duyarız. Bu okullar hakkında çok şey yazıp çiziliyor ve en önemlisi büyük gurur duyuluyor. Fakat bir kez olsun bu «yeni» okullar, öğrencilerinin geldiği toplumsal sınıflar ve de güttükleri hedefler göz önünde tutularak ciddi bir şekilde tartışılmadı ve neyi temsil ettiklerini düşünmek zahmetine girişilmedi. Oysa Avrupa'nın hemen her yerinde boy göstermeye başlayan bu okullara dikkatli bir bakış, «yönetici» bir kadroyu, bir «seçkinler»i yetiştirme amacını apaçık ortaya çıkaracaktı. Ve belki o zaman bu kadar gururlanmanın boşuna olduğu da kavranacaktı. Beyin aristokratlarını, yöneticileri yetiştirmek için faaliyete geçen bu tür girişimlerin Fransa'daki örneklerinden birinin yöneticisi okulun açılış nedenini şu sözlerle belirtmektedir: «Fransız toplumunun kültürlü kesiminin çocuklarının eğitimi için kurulmuştur: her toplumun, yığınlarını yönetecek bir elite ihtiyacı vardır.» (!) Artık burada yetişecek olan öğrencilerin özelliklerinden söz etmenin gereksiz olacağı kanısındayız. «Yeni» dedikleri okullar sadece ve sadece burjuvazinin çocukları için kurulmuşlardır.

Bu tür yüksek ve yüce (!) hedefli okulların yanı sıra bir öğretmenin 40 bazen de 50 öğrenciyle ders yaptığı, programın çeşitli olanaksızlıklardan dolayı her gün biraz daha kısıtlandığı ve bir eğitim dönemi içinde sonu gelmeyen engellemeler ve sorunlar yüzünden toplam olarak ancak bir iki ay doğru dürüst çalışabilen okullar vardır. Tabii ki bunlar işçi ve köylü vatandaşların çocuklarına ayrılmıştır. Bu okullardan, sistemi emanet alacak kadrolar değil, söz konusu kadroların emir ve arzularını yerine getirecek olan uysal, yumuşak başlı hizmetliler sınıfı çıkacaktır. Bu iki çeşit okul dışında orta sınıfın çocuklarına ayrılmış ve geleceğin küçük girişimcilerini, sanayi ve ordunun «ast»larını, güvenilir orta dereceli elemanlarını yetiştiren bir üçüncü çeşit okul daha vardır: İşte burjuvazi okul sorununu bu biçimde çözümlüyor: Herkese aynı temel eğitimi verecek bir «tek» okul yerine farklı toplumsal sınıflardan gelen çocuklara farklı eğitim veren ve farklı hedefleri güden çeşitli okullar geliştirerek. Durum böyleyken Avrupa'nın çeşitli yerlerinde iktidardaki güçlerin «tek» okulu gerçekleştirmek için çaba sarfettiklerini görüyoruz. Örneğin Baldwin (3)'in partisi bu konuda şöyle demekteydi: «Yeterince orta dereceli okul kurup bunlarda parasız öğrenciler için yeterince yer ayırtmalıyız. Onbir yaşına gelince ilkokulların başarılı öğrencilerini parasız okuyabilecekleri bu orta dereceli okullara nakledip on altı yaşlarına kadar buralarda eğitmeliyiz. Sonra bunların arasından en başarılılarını seçip on sekiz yaşına kadar parasız okuma hakkını tanımalıyız. Zihnî melekeleri daha da önemli sivrilmeler vaat eden, on sekiz yaşlarına gelmiş gençlere de üniversitede okumalarını sağlayacak burslar tahsis edilmelidir.» Böylece herhangi bir genç, iki kez zekâsını, yeteneklerini ve de tabii kuruma bağlılığını kanıtladıktan sonra belli bir miktar parayı sağlayabilecek ve böylece üniversiteye girebilecektir.

«Tek» okul için yapılan bu çalışmalar aslında sadece yeni bir kurnazlıktır. Oynanan oyun ortadadır: burjuvazi kendi anladığı türden işleyişe sahip, herkese «aynı» temel eğitimi verecek olan «tek» okulları geliştirerek, proletaryanın en sağlam beyinlerini seçip kendi saflarında kullanmayı amaçlamaktadır. Üniversiteye gönderdiği poleter gençlerden yeni bir sınıf oluşturmayı ve onları kendi sınıflarından alabildiğince yabancı kılmayı düşünmektedir. Buna karşılık da yüksek, hatta orta öğretim milyonlara hâlâ kapalı kalmaktadır. Aslında bu oyun da pek yeni sayılamaz. Yıllar önce Kerschensteiner'(4) in bu konuda söyledikleri aynı doğrultudaydı: «Kabiliyetli bir tek kişinin bile gelişme yolunu tıkamak ya da yükselmesini zorlaştırmak gerektiğini zorunlu sandığımız sürece ve de eğitim kurumlarımız herkes için son derece cazibeli merkezler haline gelmedikçe, devrimci hoşnutsuzluk alevini söndüreceğine körüklemeye yarayacaklardır.» «Geniş hoşnutsuzlar kitlesi, ancak sivil ve toplumsal kurumlarımız, becerikli ve enerji dolu bir adamı dümene oturtunca tehlikesiz hale gelirler.» İşte bu yüzden de «becerikli» ve yetenekli insanları kendi saflarına çekip yığınları başsız bırakmayı amaçlamaktadırlar. «Tek» okulun da anlamı budur.

Burjuvazi işçi ve köylüleri eğitmekte ve yaratıcı güçlerini geliştirmekte hiç yarar görmemektedir. Böyle bir girişim kendi çıkarlarına ters düşmektedir. Bu yüzden de eğitim programları çocuklara toplumun gerçeğini dile getiren hiç bir bilgiyi vermemektedir; sınıf mücadelesinden, işçi hareketinin güttüğü hedeften ve uyguladığı yöntemlerden gerçek tek bir söz etmemektedir. Bu yüzden okul Darwin'i ve Marx'ı tanımamaktadır. Her geçen gün, her geçen saat burjuva ideolojisi çocukların beynine biraz daha sinmektedir. Örneğin okullarda, batı demokrasilerinde, ordu ve jandarma kuvvetleri burjuvazinin savunma gücü ve işçi - köylü yığınlarını baskı altında tutmaya yarayan güçler olarak değil «koruyucu, ailenin, okulun ve toplumun güvencesi olan güçler» olarak tanıtılmaktadır. En mükemmel insanlar «papazlar», yardımsevenler, din reformcuları ve bunlara benzeyenlerdir. Oysa bizim bakış açımızdan bakıldıkça örneğin «papazlar» işçiye ve köylüye büyük zararı dokunan cahilliğin ve yalanın propagandacıları, insan beyninin aydınlık getiren zekâsına inanmayan gericilerdir. Aynı gözlemler okuma kitaplarında ve tüm diğer ders kitapları için de yapılabilir: Tümü tıka basa burjuva fikirleriyle doldurulmuş, her yanlarıyla şovenizmi körüklerler. Çekoslovakya'nın okuma kitapları savaş öncesi Alman emperyalizminden ve Alman milliyetçiliğiyle ilgili bir yığın lâf eder. Öte yandan Almanya'dakiler Çeklerin Karpat Slovaklarına uyguladıkları baskıları uzun uzun anlatırlar. Her devlet kendi marifetleri hakkında tek bir söz etmeyip, komşu devletlerin (özellikle çekişmeli durumda olduklarının) «yağmacı politikaları» üzerine ağız dolusu lâf etmektedir.

Çocuk daha kundaktayken, okul kitapları onu «Komşu ülkenin komplolarına» karşı vatanının savunucusu yapmaya hazırlıyor.

Okulun işleyişine gelince. Bu alandaki bütün uygulamalarda da burjuva ideolojisinin yerleşi-

KENAR MAHALLEDEN GELEN YOKSUL SINIF ARKADAŞLARI

Yoksul sınıf arkadaşları ince paltolarıyla
Hep geç gelirlerdi derse sabahları
Süt ya da ekmek taşırlardı analarına,
Öğretmenler
Azarlardı onları adlarını ceza defterine yazarken.

Yiyecek paketleri yoktu. Teneffüste
Helâya gider orda yazarlardı ödevlerini.
Yasaktı bu. Teneffüs,
Dinlenmek ve de yemek için konmuştu.

Pi katsayısını bilemeyince
Öğretmenler sorardı : Neden
Kalmazsınız çıktığınız çöplükte?
Bilirdi çocuklar neden kalmadıklarını.

Kenar mahalleden gelen yoksul öğrencilere
Devlet kapısında küçük görevler vaadedilmişti.
Bunun için ezberlemeye çalışırlardı
Kan ter içinde, elden düşme aldıkları eski
kitaplarda yazılı olanları
Bunun için öğrenirlerdi öğretmenlerin çizmesini
yalamayı
Ve kendi analarını hor görmeyi.

Kenar mahalleden gelen yoksul öğrencilerin
Küçük devlet görevleri toprağın altında
Bürolarındaki sandalyelerin dibi yok.
Bodur bitkilerin kökleri kadar cılız
Devlet kapısında hizmet şansları.

Ne gerek vardı ki
Yunan gramerini, Sezar'ın savaşlarını,
Sülfürün formulüyle Pi katsayısını öğrenmelerine?
Kendileri için kazılan kitle mezarlarında
Bir parça kireçten başka
Neye ihtiyaçları vardı ki?

Bertolt Brecht

pekişmesi hedefi güdülüyor. Okulun işleyişi çocuğu uysallığa ve boyun eğmeye hazırlar. Halk çocuklarının gideceği okullarda «kendi kendini yönetmek» diye bir kavram yoktur. Bu tür kavramları ve uygulamaları ancak ve ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi çoğunlukla egemenliği sürdürecek olan güvenilir kişilerin yetistirildiği okullarda görebiliriz. Geleceğin yöneticilerini olusturmaya çalışan bir eğitim kurumunun da biraz özgürce davranabilme, karar alma, insiyatif kullanma gibi uygulamalara girmesi de son derece doğaldır. Fakat gene de bu «kendi kendini yönetme» ilkesinin siyasi düzenin bir aynası olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Burjuva toplumunun okulunda eğitimci mutlak hâkimdir, çocuklara ise hiç bir hak tanınmış değildir. Ancak arada bir örneğin «kendi kendini yönetme» ilkesinin uygulanmasında olduğu gibi bu hâkimiyetin dış görünümü değiştirilmektedir. Bu durumlarda yaşça büyük olanlar ya da sınıf birincileri «mutlak hâkim»in yardımcıları, «bakanları» vazifesi görürler. Peki ya geride kalan diğerleri? Onlar yalnızca oy kullanma hakkına sahip bir sürü olarak kalmaya devam ederler. Modern eğitim uygulamalarında ballandıra ballandıra sözü edilen bu demokratik hava aslında burjuva toplumundaki demokrasiden hiç de farklı değildir. görevi ise çocuklara şu görüşü iyiden iyiye aşılamaktır: «Her çeşit kötülüğün çaresini bulacak reformların gerçekleşmesi için en mükemmel ve başarılı yol seçim sandığıdır» (Baldwin). Böylece her yıl ya da her ay bir temsilci seçiliyor ve bütün işleri bu temsilci yürütüyor. Diğerleri ise görevlerini yerine getirdikten sonra bir gelecek seçime kadar ellerini kollarını bağlayıp oturuyorlar. Bir yıl sonra yeniden seçime gidilecektir ama bu arada ne oluyor? Bu arada temsilci işleri uygun gördüğü biçimde yürütüyor. İşte böylece «yeni» modern eğitimdeki demokratik uygulamalar çocukları hakim sınıfların siyasi mekanizmalarına yabancılık duymayacak biçimde yetiştiriyor ve küçücük yaştan hakların devrim yoluyla değil ancak parlamenter yoldan alınabileceğine şartlandırmaya çalışıyor. (...)

Burjuva eğitim yöntemleri ister «yeni» ister eski olsun hepsi aynı hedefe yöneliyorlar. Çocukta insiyatifi, özgürce davranabilmeyi, yaratıcılığı, güveni, cüreti geliştirmiyorlar, tam tersine baltalıyorlar, kötülüyorlar. Çocuğa yasadığı çevreyi ve dünyayı değiştirmeyi öğretmiyorlar. Burjuva eğitimi —çoğunlukla ilkokulda— bütün bu özellikleri köstekliyor. İşte bu yüzden de «yeni» eğitimden ya da yöntemlerden söz etmek düpedüz lafazanlık oluyor. «Yeni» yöntemler eskiye ve geleneksele karşı mücadele verecek, hayatı etkileyecek ve değiştirecek olan yöntemlerdir. Eğer «yeni» adı altında çevreyi değiştirmek için değil haklı çıkarmak için bazı görünüm açısından değişik yöntemler uygulanırsa bunların tümüyle başarısızlığa uğrayacağı kesinlikle söylenebilir.

---

(1) Coolidge - Calvin John (1872 - 1933) Amerikalı devlet adamı, 1923 - 29 arasında başbakanlık görevinde bulundu. Massachusetts valisiyken patlak veren büyük polis grevini (1919) düzenlediği misil güçleriyle kırarak meşhur (!) oldu. Gerici politikanın gözde adamlarındandı.

(2) Guillaume II (1859 - 1941) Almanya İmparatoru ve Prusya Kralı. Birinci Dünya savaşından sonra tahttan feragat edip ülkeyi terketti.

(3) Baldwin Stanley (1867 - 1947) İngiliz devlet adamı. 1923 - 24, 1924 - 29 ve 1935 - 37 yılları arasında üç kez başbakanlık görevinde bulunmuştur. 1926 yılındaki genel grevi şiddet kullanarak bastırmıştır.

(4) Söz konusu eğitim reformcusu için bkz. «Gerçeklere Göz lem» Sayı 2, say. 4. «Karl Marx'ın proleter eğitimi üzerine bazı temel görüşleri» E. Hoernle.

Aşağıda sunacağımız yazı, Alman araştırmacı Beate Neuhaus'un «Okul Öncesi Çağ İçin Modern Çocuk Öyküleri» adlı incelemesinden özetlenerek çevrilmiştir. Söz konusu inceleme Üniversite bitirme tezi olarak hazırlanmıştır.

çocuk edebiyatının değerlendirilmesi ve bir eleştiri örneği

çeviren MEHMET BUDAK

«Sanki çocukların yüzyılı tam şimdi başlamış gibi, herkes bu sorunla uğraşıyor» türünden cümleler, son yıllarda çocuk eğitimi —gerek okul öncesi, gerek okul dışı— edebiyatı, gelişimi ve genel olarak çocukla ilgili olabilecek her sorun üzerindeki tartışmaların giderek önem kazanmasını dile getirmektedir. Psikologlar, sosyologlar, eğitim planlamacıları ve de eğitim göreviyle dolaysız olarak karşı karşıya bulunan ana - babalar çocuğun yetişmesine ilişkin sorunlara büyük ilgi gösteriyorlar. Bu ilginin nedeni, yetişkin kişinin davranış ve yeteneklerinde yaşamının ilk yıllarında gösterdiği gelişmelerin büyük rol oynadığının anlaşılmasıdır. Çoğu ana - babalar ve eğitimciler bu gerçeğin ortaya çıkmasını ve bu konudaki görüşlerin yaygınlık kazanmasını toplumun ilerlemesine ve çocuklarının mutluluğuna katkıda bulunacak salt bilimsel araştırmaların sonucu olarak görür. Oysa bu tür bilimsel araştırma alanları iyice incelen-

diğinde örneğin şu ara çocuklara yönelen bu bilimsel ilginin, maddi ve politik gerçeklere ve bu gerçeklerin yarattığı çelişki ve gereklere dolaysızca bağlı olduğu ortaya çıkar.

Eğitim Sürecinde Çocuk Kitaplarının Yeri :

Çocuğun ilk yıllarının ve toplumsallaşma sürecinin önemi göz önüne alındı mı, bu süreç içinde yer alan çok sayıda eğitim araçlarından sadece biri olan kitabın ve bu kitapta yakın ve uzak çevrenin ne şekilde anlatılacağı daha bir önem kazanıyor. Kitabın içeriği, sunuluşu, resimlenmesi, okunduktan sonraki yorumu, eleştirisi ve çocuğun soracağı soruların yanıtlanmasının tüm eğitim sürecinin bir parçası olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Çocuğun gerek maddi, gerek ruhsal açıdan kendini eğiten çevreye tümüyle bağımlı oluşu ona sunulan dünyayı, bakış açısını, çelişkileri ve mümkün çözümleri seçeneksiz benimsemesi sonucunu doğurur. Bu durumda ise küçük yaştaki bir çocuğun ideolojik etkilenmesi son derece önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmakta ve böyle bir etkilenmenin aracı durumunda olan «kitabın» değerlendirilmesi, hangi kitabın hangi «dünya görüşünü» aşılamaya çalıştığını ortaya koymanın gerekliliği bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Çocuk Edebiyatının Değerlendirilmesi :

Çocuk edebiyatının değerlendirilmesi özel bir yönteme ihtiyaç göstermemektedir. Gerçek çelişkiler dünyası —burada çocuğun çelişkileri söz konusudur— ve bu dünyanın toplumsal temelleri konusunda bilgi sahibi olmak tüm sanat ve edebiyat yapıtları gibi çocuk edebiyatının niteliği üzerinde de bir yargıya varmak için temel şarttır. Bunun yanı sıra dikkat edilecek tek konu çocuğun topluma açılma süreciyle ya da başka bir deyişle toplumsallaşmasıyla belirlenen özel durumların göz önünde bulundurulmasıdır. Yani kısacası çocuk edebiyatının, yetişkinlerin edebiyatı gibi değerlendirilmesi gerektiği kanısındayız.

İyi bir çocuk kitabından beklenen her sanat yapıtından beklenenden hiç de farklı değildir: yani,

- toplumsal gerçekliğin tanınmasına hizmet etmesi,
- eyleme yöneltmesi ve bu diyalektik süreç içinde eğlendirmesi ve bu yoldan
- çocuğun yaşam sürecine biçimlendirici olarak müdahale etmesi.

Bu açıdan bakılınca bir «çocuk kitabından» beklenenleri daha açık bir şekilde şöyle anlatabiliriz. Edebiyat, çocuklara, «çocuk gerçekliği»nin anlaşılmasında, karşılaşacakları durumlarda edilgen kalmamayı, kendine güveni ve cesareti öğrenmelerinde yardımcı olmalıdır; çelişkileri aşmakta gerçekçi davranmanın getireceği olanakları göstererek çocuğa çelişkileriyle korkusuzca uğraşmayı öğretmelidir. Çocuğu, yararsız dikkafalılık, hayati tehlikesi olan bir kaçış ve sonuç olarak da başlangıçtaki çelişkili duruma dönüşten oluşan bir döngüye hapseden yapıtlar ne denli «müthiş» ve büyüleyici görünürse görünsün çocuğun güçsüzlüğünün kötü bir yeniden-üretimi olarak yargılanmalıdır. Bu ilkeleri göz önünde bulundurarak bir toplumsal gerçeğin —çocuğun algıladığı ve algılayabileceği biçimiyle— çocuk öyküleriyle kavranır hale getirmenin yollarını örneğin çocuk kitabı yazarları tarafından rağbet gören «Zenginlik ve Yoksulluk» temasını ele alarak inceleyelim.

Toplumsal Deneyler Çocuklara Nasıl Aktarılabilir ve Nasıl Aktarılıyor :

Çocuklar için hazırlanan kitaplar arasında sık sık öğütlenenler çoğunlukla yoksulluk içinde yaşayan insanların davranışlarını anlatan öykülerdir. Yoksullukla karşılaşmak çocuklar için örnek niteliğini taşımaktadır. Her çocuk isteklerinin yerine getirilmesinde sınırlamalarla karşılaşmıştır. —Her ne kadar bu sınırlamalar arasında nitelik açısından büyük farklılaşmalar olsa bile.— Ana - babalar, çocuklarının isteklerini reddetmekte, bütçelerinin darlığını en etkili, kimi zaman da en rahat kanıt olarak kullanırlar. Ama çocuk, alamadıklarına başka çocukların sahip olduğunu, kendi ailesinin elde edemediğinin başka ailelerde bulunduğunu tekrar tekrar görecektir. Bu da ana-babanın tüm istekleri yerine getirme için yeterince paraları olmadığı yolundaki açıklamaların, başkalarının bazı şeylere sahip olmaları nedeniyle şüpheli hale gelmesi demektir. Ama gene de çocuk eldekiyle yetinmeyi ve varolan olanakları kullanarak isteğini gerçekleştirmeye çalışmayı öğrenmek zorunda kalacaktır. Bu çatışma içinde çocuk aile sınırları dışındaki toplumla ilgili ilk bilinçli deneylerini edinir. Yaşından dolayı politik güç ve ekonomik eşitsizliğe ilişkin sorunlarla soyut düzeyde ilgilenecek durumda değildir. Buna karşılık «zenginlik» ve «yoksulluk», çocuğun kendi deneylerinden kavrayabileceği nesneler üzerinde varolan eşitsiz tasarruf hakkı gibi maddi bir gerçeğin somut tanımıdır. Böylece çocuğun maddi deney dağarcığından yola çıkılarak toplumsal çelişkileri tanıtabileceğimiz ortaya çıkar.

Aşağıdaki öykünün analiziyle, çocuklara toplumsal sorunlar için ne tür bir yaklaşımın telkin edildiğini anlatmaya çalışacağız.

ÇİT,
BİR MEKSİKA ÖYKÜSÜ

«Meksika'da volkanlar ve balta görmemiş ormanlar, erimeyen kar ve tropik güneş, verimli tarlalar ve taş çölleri, kentler, köyler, büyük ve küçük köpekler vardır ve dünyanın her yerinde olduğu gibi, zenginler ve yoksullar vardır.»

Pembe bir villada zengin bir aile ve hemen yanında, villadan çitle ayrılmış saman damlı bir kulübede de yoksul bir aile yaşamaktadır. Zengin kişiler çokluk «iyi beslenmiş ve mutlu», yoksul kişilerse «somurtkan ve mutsuz» görünürlerse de bu kez durum tersinedir. Zenginler neşesiz ve mutsuz, yoksullarsa, her ne kadar karınları pek doymuyorsa da, «keyifli ve sağlıklıdır». Yoksul ana çocukları zenginlerin mutfağından gelen kokuları ekmeklerinin üstüne koklasınlar diye, çitin kenarına yollamaktadır hep. Zenginler yoksul ailenin mutluluğunu kıskanırlar ve koku çalma suçundan onları mahkemeye verirler. Aileler pazar yerinde mahkemeye çıkarlar. Yoksul ailenin akıllı babası çalınmış kokunun bedelini meteliklerinin şıngırtısıyla öder. «Duymak, koklamak gibidir.» diye hükme varılır. Böylece yoksul ailenin bozulan mutluluğu yeniden sağlanır. Bir şenlik yapabilirler artık.

Yoksulluk ve zenginlik arasındaki eşitsizlik, doğa, coğrafya ve iklim koşullarıyla aynı tümcede Meksika'nın karakteristiklerinden biri olarak sayılmış. Her yerde erimeyen kar ve tropik güneş, balta girmemiş ormanlar ve volkanlar bulunmazken, dünyanın her yerinde yoksul ve zengin insanlar vardır. Dünyanın en doğal şeyi —bu, mantığın birinci yasasıdır— yoksulluk ve zenginliğin varlığıdır.

Yoksul ve zengin insanlar arasında küçük ve büyük köpekler arasındakinden daha değişik bir fark olduğu, ancak iki ailenin öznel varlığının anlatılmasıyla açığa çıkıyor. Yoksullar mutsuz, zenginler mutlu olsaydı da aynı derecede doğal olurdu. Ama öykü, zenginliğin kişiyi mutlu etmediğini, insanın yoksulluğa karşın mutlu olabileceğini, hatta yoksul kişilerin çocuklarının keyifli ve sağlıklı görünebileceğini göstermek istemektedir. Kişilerin fiziksel ve psişik refahını belirleyen, toplumsal konumları değil, sadece ve sadece o kişilerin karakteridir. Böylece zenginler ve yoksullar arasındaki çelişkinin esprili ve mutlu bir çözümünü engelleyecek hiç bir şey yoktur. Öyküyü okuyan yoksul çocuklar belki Meksika'da yaşamak isterler.

Çocuklara toplumsal eşitsizlikler hakkında bilgi vermek isteyen bu tür öyküleri ve genel olarak gerici bir ideolojinin aşılama aracı durumunda olan tüm çocuk kitaplarını belirleyen «gerçekten uzak kalma» eğilimidir. Bu öykülerde, çocuklara sosyal çelişkiler hakkındaki kendi deneylerini tanımalarında yardımcı olmak, buna bağlı olarak da eleştirel ve değişim amaçlayan bir bilinç vermek gibi bir amaç güdülmemektedir. Asıl amaç, yoksullukla geçen ama «iyi tarafları da olan» canlı bir yaşamın anlatımıyla çocuğu gerçekleri edilgin bir biçimde kabul etmeye yöneltmektir. Fakat bireylerin kendi yaşama biçimlerini belirleyemediği, baskının, sömürünün ve korkunun en belirgin özellikleri olduğu bir toplumda çocuğun toplumsallaşma süreci içinde eşitlik talep eden, kendine güveni pekiştiren, gerçeklere etken ve eleştirel bir yaklaşım getiren kitapların hazırlanacağını beklemek aşırı bir iyi niyetlilik olacaktır. Bu tür kitapların üretilmesinin, bir politik bilinç sorunu olduğunu unutmadan bu konudaki çalışmaların yaygınlık ve yoğunluk kazanması gerektiğini hatırlatırız.

GÖZLEM YAYINLARI :
BARBİANA ÖĞRENCİLERİNDEN MEKTUP
3. Baskı / 12.50 Lira

(...) İtalya'nın Barbiana adlı köyünde tüm burjuva değerlerine ters düşen bir okul kurulmuştur. Bu okulun öğrencileri egemen sınıfın kof değerleri içine sığmayan okulların kapı dışarı ettiği tembel(!), geri zekâlı(!), işe yaramayan(!) öğrencilerdir. (...) ve yepyeni bir kollektif eğitim anlayışıyla çalışmaya başlayan bu bu öğrenciler ülkenin resmi eğitim anlayışıyla bir hesaplaşmaya girişirler. Eski öğretmenlerine yazdıkları mektup da bu hesaplaşmanın dışlaştırılmasıdır. Bu mektuplardan oluşan kitap, bozuk eğitim düzeninde eğitimin sınıfsal niteliğini vurgulayarak, çelişkilere eğilerek eleştirir toplumu. (...) Barbiana Öğrencilerinin mektubunu okumalı ve Türkiye eğitiminin temelinde yatan burjuva oyunlarını daha somut örneklerle anlamalıyız. Çünkü Barbiana Öğrencilerinin sorunu Türkiye'deki emekçi halk çocuklarının da sorunudur. Ve her biri Ece Ayhan'ın deyişiyle «Devlet dersinde öldürülüyor».

● **(Ahmet Telli / Tiyatro Dergisi, Mart 1975.)**

(...)Taptaze inşanlar var Barbiana'da ve bu insanlar sesleniyorlar dövüşçü sesleriyle «Bu kitap öğretmenlerden çok ana babalara ithaf edilmiştir ve örgütlenmeleri için bir çağrıdır.» «Amerika'da, Asya'da, Latin Amerika'da, Güney'de, dağlardan tarlalardan büyük şehirlere kadar her yerde eşitliği bekleyen milyonlarca çocuk vardır. Benim gibi çekingen, ürkek, dikkatsiz ve zayıf. Dünyanın en güzel çocukları eşitlik bekliyor.» (...) Kişiye yaşadığını hatırlatan, insanlık onuruyla karşı durmanın erdemini haykıran bir mektup. Yaşama tutkusuyla bilenmiş bir çakı gibi küçücük, keskin ve pırıl pırıl.

● **(Tayfur Urgay / Militan Dergisi, sayı 4. Nisan 1975.)**

DEVLET VE TABİAT

Buraya bakın, burada, bu kara mermerin altında
Bir teneffüs daha yaşasaydı
Tabiattan tahtaya kalkacak bir çocuk gömülüdür
Devlet dersinde öldürülmüştür

Devletin ve tabiatın ortak ve yanlış sorusu şuydu:
— Maveraünnehir nereye dökülür?
En arka sırada bir parmağın tek ve doğru karşılığı:
— Solgun bir halk çocukları ayaklanmasının kalbine! dir

Ece AYHAN

barbiana
ÖĞRENCİLERİNDEN MEKTUP

(...) «Barbiana Öğrencilerinden Mektup» öğretmenin yanlış tutumunu en yerinde sözlerle, istatistiklerle, bilimsel dayanaklara oturtarak çarpıcı bir dille vurgulamakta, fazla lâfa kaçmadan doğru yolu göstermektedir. Öğrencileri küçümseyen, onları anlamayan «eşit koşullar içinde olmayanlara eşit davranma» yanlışına düşerek dürüstlük adına özellikle yoksul çocuklara kıyanların, tüm öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin okuması, duyması gerekli bir mesaj adı geçen kitap.

● **(Pakize Türkoğlu / TÖB-DER Dergisi, sayı 80. 1 Eylül 1974.)**

(...)«Barbiana» öğrencileri «Mecburi eğitim sınıfta bırakmak hakkına sahip değildir» diye başlıyorlar mektuplarına. Eşit şartlarda doğmamış, yani sosyal yaşam yönünden eşit olanaklara sahip olmayan çocuklara eşit davranmak gibi bir haksızlıktan daha büyük bir adaletsizlik olamaz diyerek (...) eğitimdeki başarısızlıkları sınıfsal açıdan değerlendiriyorlar. (...) Mevcut bozuk eğitimden geçerek çarpıtılmış sağduyuları eleştiren bu kitabı okuyunca insan, doğru denen şeyden nasıl zikzaklar çizdiğini açıkça görüyor. Aydınlanma adına hangi karanlıklarda debelendiğini anlıyor...

● **(Sevgi Özkan / Yeni Ortam, 28 Haziran 1974.)**

(...) «Barbiana Öğrencilerinden Mektup» adlı kitabı bütün eğitimcilere öğütlerim. Her öğretmen bu kitabı dikkatle okumalıdır. «Devlet dersinde öldürülen» binlerce, onbinlerce çocuğun anısını yaşatmak için, gelecekte bu binlere yeni yeni kurbanlar katmamak için. Kısacası gerçek bir «öğretmen» olabilmek için... Elinize «eti senin, kemiği benim» diye bırakılan küçük insanları yaşamanın ilk adımlarında kırıp dökmemek için...

● **(Oktay Akbal / Cumhuriyet, 27 Haziran 1974.)**

(...)«Barbiana öğrencilerinin bir öğretmene yazdıkları mektupta tüm burjuva eğitim düzeninin eleştirisi söz konusu edilir. (...) Altyapı değiştirilmeksizin üstyapının da değiştirilemeyeceği bilimsel doğrusundan hareketle (Türk eğitim sisteminin de bu açıdan incelenmesi gereklidir) sosyo ekonomik koşulların diyalektik bir bütünsellik içinde nasıl sergilendiğini «Barbiana Öğrencilerinden Mektup» adlı kitapta görüyoruz.

● **(Bülent Tarhan / Yansıma Dergisi, sayı 31. Temmuz 1974.)**